

Гудима Н.В.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри мовознавчих дисциплін

Фразеологізми у процесі вивчення німецької мови в початкових класах

У статті автор розглядає теоретичний аспект фразеологізмів у методиці викладання іноземної мови в початкових класах й аналізує методичні принципи відбору фразеологізмів.

Ключові слова: фразеологія, фразеологічні одиниці, іноземна мова, початкова школа, методика викладання.

Невід'ємною ознакою високої мовної культури є володіння лексичним і фразеологічним багатством як рідної, так й іноземної мови. Школярі молодшого шкільного віку, засвоюючи лексичні поняття, розвивають увагу до слова і його значення, розширюють активний запас слів і фразеологізмів, виробляють уміння користуватися ними в усному і писемному мовленні.

Вагомий внесок у розробку проблем фразеології зробили І.Л. Бім, Л.А. Булаховський, П.Й. Горецький, Н.А. Москаленко, Л.С. Паламарчук, М.М. Сидоренко, Г.М. Удовиченко, О.С. Юрченко, В. Фляйшер та ін. Однак ще не всі питання природи фразеологічних одиниць, їхнього використання на уроках іноземної в початковій школі розв'язані. Тому **метою нашої розвідки** є виокремити методичні принципи відбору фразеологізмів та вправи, які використовують у роботі з фразеологічними одиницями на початковому ступені навчання іноземної мови.

Вивчення фразеології, зокрема ознайомлення з фразеологізмами, сприяє глибокому розумінню природи різних типів словосполучень, їхньої семантики і функціонування, впливає на збагачення мови учнів певним багажем влучних виразів, що роблять її емоційнішою, образнішою. Вивчаючи лексику і фразеологію, школярі знайомляться із системою лексичних понять, перед ними розкриваються внутрішньо-предметні зв'язки, що створює необхідні передумови для вивчення різних розділів шкільного курсу на лексичній основі, для цілеспрямованого збагачення словникового запасу учнів [1, с. 5].

Шкільний курс лексики і фразеології початкової школи має лінгвістичні основи, під якими розуміємо комплекс вихідних позицій мовознавства, що становлять

теорію і практику вивчення лексики в школі. Такою вихідною точкою для методики лексики і фразеології є вчення про функціонально-структурну одиницю мови.

Навчання фразеології в школі ґрунтується на її засвоєнні, семантичній і синтаксичній специфіці. Фразеологізмами називають лексико-граматичну єдність двох і більше компонентів, граматично-оформлених у вигляді словосполучення чи речення, яке має цілісне значення і здатне в мові відтворюватися за традицією, автоматично. У мовознавстві існує кілька назв сталих словосполучень – фразеологізм, фразеологічний зворот, фразеологічна одиниця тощо. Всі вони ідентичні одна до одної, але більш поширеною стала перша з них – фразеологізм. До фразеологізмів належать різні за своєю семантикою, структурою і ступенем образності стійкі словосполучення (фразеологічні зрощення або ідіоми, фразеологічні єдності, фразеологічні сполучення), прислів'я, приказки, крилаті слова і вислови [3, с. 92].

Фразеологізми відзначаються низкою ознак, що виділяють їх в окрему лінгвістичну одиницю. Вони відмінні від слова, звичайного словосполучення і речення, хоч мають з ними немало спільного.

Відбір фразеологізмів за визначальними ознаками передбачає їх взаємозв'язок із різними розділами мови. Наприклад, фразеологізм і лексика: однією із визначальних ознак фразеологізму є його лексичне значення за співвіднесеністю зі словом. Для роботи в школі потрібно відбирати ті фразеологізми, які співвідносяться із словом як лексичні одиниці, синонімічні й антонімічні між собою. Зв'язок фразеологізмів із синтаксисом виражається в структурі (словосполучення чи речення) і синтаксичній функції. Зв'язок фразеологізмів з усіма рівнями мови практично дає змогу проводити роботу над збагаченням мовлення учнів фразеологізмами на всіх етапах вивчення іноземної мови в школі [2, с. 6].

Засвоєння фразеологічних понять відбувається в основному практично. Учні знайомляться із багатством фразеології в процесі вивченні всього шкільного курсу мови, вчать відрізняти фразеологізми від вільних синтаксичних словосполучень і вживати їх у власному мовленні. Фразеологічний матеріал варто широко використовувати на уроках німецької мови, тому що знання фразеології, вміння користуватися її засобами – невід'ємна ознака високої мовної культури кожної людини.

Для вивчення фразеологізмів у початковій школі на уроках іноземної мови необхідно визначити принципи їхнього відбору. Опорою у розв'язанні цього завдання є визначальні риси фразеологізмів, і, насамперед, прирівнювання їх за лексичними ознаками до слова.

До методичних принципів відбору фразеологізмів відносимо такі: ступінь засвоєння учнями початкової школи фразеологізмів; доступність фразеологізмів для розуміння їх молодшими школярами; наявність фразеологізмів у вправах, текстах, рекомендованих для позакласного читання; виховне значення фразеологізмів.

У процесі вивчення фразеології передбачається ознайомлення учнів із фразеологічним словником. Оскільки фразеологічні словники є різних типів, то вибрати для ознайомлення потрібно тлумачний і перекладний словники. Обидва типи словників повинні стати і довідниками, і посібниками для виконання різних видів тренувальних вправ. Особливо велике значення перекладного словника, який покликаний допомогти оволодіти фразеологією української й іноземної мов, правильно передавати фразеологізм іншою мовою [3, с. 93].

Багато уваги має приділити вчитель іноземної мови виробленню навичок користування перекладними українсько-німецьким і німецько-українським словниками. Вони мають допомогти збагатити лексичний запас учнів з іноземної й української мов, застерегти від змішування явищ різних мов.

Під час ознайомлення з фразеологічними одиницями варто, насамперед, звернути увагу вчителів іноземної мови на такі ознаки: значення фразеологізму не складається з окремих слів, що його утворюють; фразеологізм не ділиться, як звичайне словосполучення, на складові частини без утрати значення; за значенням і вживанням фразеологізм схожий до слова; фразеологізм може бути синонімом до окремих слів, має переважно яскраве стилістичне забарвлення і вживається здебільшого в розмовному мовленні, яке надає фразеологічній одиниці образності.

У роботі з фразеологічними одиницями на уроці іноземної мови використовують такі вправи: 1) знайти серед омонімічних словосполучень стійкі словосполучення (фразеологізми); 2) замінити в реченні виділене слово синонімічним йому фразеологізмом; 3) доповнити ряди синонімів синонімічними стійкими словосполученнями; 4) виокремити фразеологізми на смислові групи (наприклад, за позитивною чи негативною характеристикою людини, професійними

ознаками тощо); 5) увести в текст (речення) потрібний за змістом фразеологізм; 6) дібрати до німецьких фразеологізмів їх українські відповідники; 7) виписати зі фразеологічного словника різні за складом і семантикою стійкі словосполучення; 8) дібрати прислів'я чи приказки за певною тематичною ознакою тощо.

Для того щоб привернути увагу молодших школярів до фразеологічної скарбниці іноземної мови, варто застосовувати цікаві матеріали та ігрові форми роботи, так як гра є типовою формою роботи на уроці іноземної мови в початковій школі.

Отже, спеціально організована й постійна робота над вивченням елементів фразеології дає змогу планомірно збагатити активний словниковий запас учнів початкової школи, активізувати їхній фразеологічний запас, зацікавити народними скарбами іноземної мови. Оволодіння фразеологією допоможе школярам висловлюватись експресивно й образно, точно й лаконічно, збуджуватиме пізнавальний інтерес до цього мовного явища. Досліджувана розвідка має теоретичний характер, у подальшому дослідженні перспективним вважаємо вивчення фразеологічних одиниць у практичному аспекті.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт базової і повної середньої освіти (іноземні мови) // Іноземні мови. – 2004. – №1. – С.3–8.
2. Добровольська І.А. Вивчення фразеологізмів на старшому ступені середньої школи як засіб розширення продуктивного лексичного запасу учнів / І.А. Добровольська // Іноземні мови. – 2001. – №2. – С.5–7.
3. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. Вид. 2-е, випр. і перероб. / Кол. авторів під керівн. С.Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2002. – 328 с.

In this article the author examines the theoretical aspect of phraseological units in the methods of teaching foreign languages at primary school; the author analyses the methodical principles of selection of phraseological units.

Key words: phraseology, phraseological units, foreign language, primary school, teaching methods.